

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tat-28 ta' Lulju, 2004

Citazzjoni Numru. 1425/1999/1

ALCASONS & COMPANY LIMITED eżerċenti n-
negozju taħt l-isem ta' *Amalgamated Launderers and
Dry Cleaners*

VS

TIGNE' DEVELOPMENT COMPANY LIMITED bħala
sidien tal-*Crowne Plaza Hotel* u Roger Tannous bħala
General Manager tal-*Crowne Plaza Hotel* in
rappreżentanza tal-operaturi *Holiday Inns U.K. Inc.*

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fit-18 ta' Ġunju, 1999, li
bih il-kumpannija attriċi, fil-kwalita' tagħha msemmija,
ippremettiet;

Illi s-soċjeta' attriċi ingħatat kuntratt b'appalt mis-soċjeta'
konvenuta għal xogħol ta' laundry u dry cleaning fil-
Crowne Plaza Hotel; ġja *Holiday Inn Crowne Plaza*;

Illi bi skrittura privata datata 15 ta' Marzu, 1996 il-partijiet kienu ftehm u illi l-imsemmija skrittura kellha tkun valida għal perjodu mill-1 ta' Ottubru, 1996 sat-30 ta' Settembru, 1999;

Illi b'ittra datata 23 ta' Jannar, 1998 Roger Tannous, għan-nom tal-Hotel fuq imsemmija, informa lis-soċjeta' attriċi illi ma kienx hemm bżonn iktar is-servizzi tagħha;

Illi b'hekk ġie li s-soċjeta' konvenuta kisret l-obbligazzjonijiet u kundizzjonijiet minnha aċċettati fl-iskrittura datata 15 ta' Marzu, 1996;

Illi s-soċjeta' attriċi ġiet li soffriet minħabba din l-azzjoni illegali danni ingenti kif ser jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

Illi s-soċjeta' attriċi dejjem offriet is-servizzi tagħha skond l-añjar abbilta tagħha u skond ma titlob is-sengħa u l-arti;

Illi l-effetti ta' l-imsemmija skrittura ġew terminati mis-soċjeta' konvenuta mingħajr l-ebda raġuni valida fil-Liġi;

Illi ma kien hemm xejn provdut dwar it-terminazzjoni qabel iż-żmien pattwit tal-imsemmija skrittura privata;

Illi għalkemm is-soċjeta' konvenuta ġiet interpellata ufficjalment sabiex jersqu għall-likwidazzjoni u ħlas ta' danni din baqgħet inadempjenti;

Għalhekk is-soċjeta' attriċi talbet lil din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandiex prevja kull dikjarazzjoni meħtieġa u opportuna li:

1. Tiddikjara lis-soċjeta' konvenuta responsabbli għad-danni sofferti mis-soċjeta' attriċi bħala konsegwenza tal-ksur bla ebda raġuni valida ta' l-iskrittura privata datata 15 ta' Marzu, 1996;

2. Tillikwida d-danni sofferti, okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi, mis-soċjeta' attriċi riżultanti mill-istess ksur ta' l-imsemmija skrittura;

3. Tillikwida l-ammont ta' qliegħ li s-soċjeta' attriċi tilfet minħabba l-ksur tal-iskrittura datata 15 ta' Marzu, 1996, okkorrendo b'opera ta' periti nominandi, u dan a tenur ta' l-artikolu 1640 tal-Kapitolu 16 tal-Liġijiet ta' Malta;

4. Tikkundanna lill-istess soċjeta' konvenuta tħallas lis-soċjeta' attriċi d-danni hekk likwidati fit-tielet u fir-raba' talba.

Bl-ispejjeż u bl-imgħaxxijiet, inklużi dawk ta' l-ittra uffiċjali datata 19 ta' Mejju, 1999 kontra s-soċjeta' konvenuta li hija minn issa ngunta għas-subizzjoni.

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-kumpannija attriċi;

Rat in-Nota mressqa fit-22 ta' Novembru, 1999, li biha l-kumpannija mħarrka eċċepiet;

1. Illi s-soċjeta' Tigne Development Company Ltd. mhijiex operatur tal-Crowne Plaza Hotel, għalhekk mhijiex il-leġittimu kontraddittur f'din il-kawża u għaldaqstant għandha tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju;

2. Illi mingħajr preġudizzju għall-ewwel eċċezzjoni u sussidjarment it-talbiet tas-soċjeta' attriċi għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontriha stante illi:

a) l-iskrittura privata imsemmija mis-soċjeta' attriċi datat 15 ta' Marzu 1996 tipprovdi għal terminazzjoni qabel iż-żmien pattwit billi jingħata avviż ta' tlett xhur lill-parti l-oħra, u hekk għamlet il-Crowne Plaza Hotel. Il-Crowne Plaza Hotel għalhekk imxiet skond it-termini tal-imsemmija skrittura. Għaldaqstant ma kissret ebda obligazzjoni jew kundizzjoni fl-imsemmija skrittura u mhix responsabbli għal ebda danni lejn is-soċjeta' attriċi.

b) il-Crowne Plaza Hotel biddlet minn sistema ta' laundry għal sistema ta' "linen rental". Il-Crowne Plaza Hotel offriet illi taddotta din is-sistema mas-soċjeta' attriċi iżda rriżulta illi s-soċjeta' attriċi ma kenitx attrezzata għal din is-sistema.

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-kumpannija mħarrka;

Rat id-Degriet tagħha (diversament presjeduta) tal-11 ta' Jannar, 2000¹ li bih ordnat it-tiswija ta' kliem fl-Att taċ-Ċitazzjoni u l-bdil fl-istess Att;

Rat id-Degriet tas-7 ta' Diċembru, 2001² li bih ħatret lill-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju biex tisma' x-xhieda ta' Stephen Lloyd, liema ħatra ġiet revokata b'degriet ieħor tas-17 ta' Mejju, 2001;

Rat id-Degriet tagħha tat-18 ta' Awissu, 2003³, fuq talba b'rikors tal-kumpannija mħarrka tat-12 ta' Frar, 2003, li bih ordnat it-tneħħija mill-atti tal-kawża;

Rat id-Degriet tagħha tat-18 ta' Awissu, 2003⁴, fuq talba magħmula mill-kumpannija mħarrka b'rikors tagħha tas-6 ta' Ġunju, 2003, li bih iddikjarat ammissibbli x-xhieda mogħtija fi stadju qabel minn Victor Pollacco, Ivan Falzon u Stephen Lloyd;

Rat id-Degriet kamerali tagħha tat-18 ta' Awissu, 2003⁵, li bih ipprovdiet dwar talba tal-kumpannija attriċi għat-tneħħija mill-atti tal-kawża tax-xhieda mogħtija bil-meżż tal-affidavit minn Stephen Lloyd;

Rat id-Degriet tagħha tat-8 ta' Ottubru, 2003⁶, li bih u fuq talba tal-istess kumpannija mħarrka, ordnat it-tneħħija mill-atti tal-afidavit ta' Stephen Lloyd;

¹ Pagg. 12-3 tal-process

² Pag. 99 tal-process

³ Pag. 110A tal-process

⁴ Pag. 152 tal-process

⁵ Pagg. 154-7 tal-process

⁶ Pag. 158 tal-process

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-kumpannija attriċi waqt is-smiġħ tat-22 ta' Jannar, 2004⁷;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa fl-1 ta' Marzu, 2004⁸ mill-kumpannija mħarrka bi twegiba għal dik tal-kumpannija attriċi;

Rat ix-xhieda mressqa mill-partijiet, flimkien mal-provi dokumentali rilevanti;

Semgħet lill-avukati tal-partijiet;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-Degriet tagħha tat-3 ta' Marzu, 2004, li bih ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għal danni minħabba ksur ta' kuntratt ta' kiri ta' xogħol u ta' industrija⁹. Il-kumpannija attriċi kienet tqabbdet mill-kumpannija mħarrka biex tagħtiha servizz ta' *dry cleaning* imma tgħid li din waqqfet il-kuntratt qabel iż-żmien miftiehem. Hija tgħid li l-aġir tal-kumpannija mħarrka huwa ksur mhux mistħoqq tal-obbligazzjonijiet tagħha u li, minħabba fih, hija ġarrbet ħsara u danni;

Illi, min-naħa tagħha, il-kumpannija mħarrka laqgħet billi qalet li hija ma taħti bl-ebda mod għal xi ħsara li l-kumpannija attriċi tgħid li ġarrbet għaliex il-ftehim kien jaħseb għall-ħall tal-kuntratt qabel iż-żmien imbasta jingħata avviż ta' tliet xhur minn qabel. Minbarra dan, tgħid li hija kienet bidlet għal sistema ta' "*linen rental*" li l-kumpannija attriċi ma kinitx attrezzata li twettaq;

Illi l-fatti ewlenin li jirriżultaw mill-atti tal-kawża juru li l-kumpannija attriċi twettaq negozju ta' tindif ta' ħwejjeġ u

⁷ Pagg. 159 sa 175 tal-process

⁸ Pagg. 177 sa 181 tal-process

⁹ Art. 1623 tal-Kap 16

bjankerija permezz ta' negozju bl-isem ta' Amalgamated Launderers and Dry Cleaners. Fost il-klijenti tagħha f'dan il-qasam u għal bosta snin¹⁰, il-kumpannija attriċi kienet tagħti servizzi f'dan il-qasam lill-kumpannija mħarrka, u dan kemm għal dak li kellu x'jaqsam ma' tindif tal-bjankerija tal-lukanda nnifisha u kif ukoll għat-tindif ta' ħwejjeg ta' persuni alloggati fl-istess lukanda. Jidher li dan l-arranġament kien ilu jseħħ sa mill-1990¹¹, u ggedded l-ewwel darba f'Novembru tal-1993¹², u kien jgħodd għal żmien ta' sentejn. Fil-15 ta' Marzu, 1996¹³, reġa' sar ftehim ieħor għal tliet (3) snin b'seħħ mill-1 ta' Ottubru, 1996. B'ittra mibgħuta mill-kumpannija mħarrka fit-23 ta' Jannar, 1998¹⁴, din għarrfet illi ma kinitx għadha tiġtieg is-servizzi tal-kumpannija attriċi u kienet għalhekk qegħda tibgħatilha avviż tat-temm tal-kuntratt. F'Ġunju tal-1999, infetħet il-kawża;

Illi l-konsiderazzjonijiet legali li sejra tagħmel din il-Qorti jinbnew il-koll fuq il-fatt li l-liġi tqis li kull min jieħu xogħol b'appalt ikun qiegħed jintrabat f'kuntratt ta' kiri ta' xogħol u ta' industrija (*locatio operis*)¹⁵. Fil-każ prezenti, il-konsiderazzjonijiet li jeħtieg jitqiesu jikkonsistu fis-soluzzjoni ta' tliet kweżiti. Fl-ewwel lok, wieħed irid iqis l-aspett tal-jedd tal-kommittent (appaltant) li jtemm kuntratt ta' appalt li jkun miftiehem għal żmien. It-tieni, trid tingħata t-tifsira xierqa tal-klawsola tal-kuntratt li titkellem dwar iż-żmien tal-avviż tat-temm tal-istess kuntratt. Filwaqt li, fit-tielet lok, trid titqies jekk, f'tali ċirkostanzi, il-kumpannija attriċi għandhiex jedd għall-kumpens ta' danni mgarrba minħabba t-temm ta' dak il-kuntratt;

Illi **dwar it-temm tal-kuntratt tal-appalt**, il-liġi tippreskrivi li, min jagħti appalt lil ħaddieħor, jista' jholl x'hin irid il-ftehim ukoll jekk ix-xogħol ikun inbeda¹⁶. Il-qofol ta' tali jedd huwa l-aspett unilaterali tiegħu u jidher li tali jedd huwa mibni fuq dak li jiddisponi l-artikolu 1671 tal-Kodiċi

¹⁰ Dok "IF2", f'pag. 85 tal-process

¹¹ Xhieda ta' Charles Caruana 27.3.2000, f'pag. 23 tal-process

¹² Dok "IF1", f'pag. 84 tal-process

¹³ Dok "CC1", f'pag. 14 tal-process

¹⁴ Dok "CC2", f'pag. 15 tal-process

¹⁵ Art. 1626(c) tal-Kap 16

¹⁶ Art. 1640(1) tal-Kap 16

Civili taljan. Kif ġie mfiſser f'dan il-kuntest, *“tale diritto puo' essere fatto valere senza darne giustificazione alcuna e senza necessita' di accettazione dell'altro contraente, trattandosi di recesso ad nutum, che si perfeziona con la notizia datane all'appaltatore e al prestatore d'opera, e che puo essere esercitato in qualsiasi momento successivo alla conclusione del contratto, e, quindi, sia quando le opere non abbiano avuto ancora inizio, sia nel corso della loro esecuzione, sia in epoca prossima al loro compimento”*¹⁷;

Illi fir-rigward tal-jedd tal-appaltant li jagħzel li jtemm il-kuntratt, il-liġi ma tagħrafx bejn jekk kuntratt ta' kiri ta' xogħol u ta' industrija jkunx magħmul għal żmien stabilit jew jekk ikunx magħmul għal żmien indefinit jew mingħajr terminu. Id-distinzjoni waħdanija magħmula mil-liġi tagħna hija dwar jekk l-appaltant kellux raġuni tajba jew le biex iwaqqaf lill-kuntrattur milli jkompli bix-xogħol. Dan qiegħed jingħad bla ħsara għal dak li sejjer jissemma 'l quddiem dwar it-tifsira tal-klawsola dwar it-temm tal-kuntratt fil-każ preżenti;

Illi jekk il-kuntratt jinħall għal raġuni tajba, min jagħti x-xogħol huwa obligat iħallas lill-appaltatur biss il-prezz tal-materjal li jkun intuża fix-xogħol li jkun laħaq ġie konsenjat lil, u miżmum minn, min jagħti x-xogħol¹⁸, liema prezz jitħallas ukoll minn xi ħlas akkont li l-appaltant ikun wettaq bil quddiem lill-appaltatur. Dan għandu, min-naħa tiegħu, irodd lura lil min qabbd u jagħmel ix-xogħol dik il-parti mis-somma mħallsa lil bil quddiem li tkun tisboq il-prezz tax-xogħol li laħaq sar u l-materjal użat u mogħti lill-appaltant¹⁹;

Illi fil-każ fejn ikun hemm raġuni tajba biex l-appaltant jinħall, kull ħlas li jista' jippretendi l-appaltatur għandu jitkejjel mal-utilità li l-appaltant ikun ħa tax-xogħol li laħaq sar u kif ukoll mal-ħsara li l-appaltant ikun garrab minħabba li kien imġiegħel itemm l-appalt. Huwa wkoll stabilit li hija raġuni tajba biex appaltant jitqies maħlul fejn ix-xogħol konsenjat

¹⁷ Cassazione **14.6.1972** no. 1870

¹⁸ Art. 1640(3) tal-Kap 16

¹⁹ Art. 1640(4) tal-Kap 16

tant kien mill-agħar li wieħed ma jstenniex li jista' jsir xi xogħol rimedjali fuqu biex iġibu tajjeb;

Illi, min-naħa l-oħra, jekk min jagħti x-xogħol itemm il-kuntratt għal raġuni li mhix waħda tajba, hu għandu jhallas lill-appaltatur (il-kuntrattur) l-ispejjeż kollha u x-xogħol kollu li dan ikun laħaq wettaq, **flimkien** ma' somma meqjusa mill-Qorti li ma tkunx tisboq il-qligħ li l-kuntrattur seta' għamel kieku tħalla jtemm l-appalt²⁰. F'ċirkostanza bħal din, is-somma meqjusa għandha tixxiebah u titqabbel mat-telf imġarrab mill-kuntrattur. Speċifikament, ingħad illi "*L'indennita' che l'articolo 1671 concede all'appaltatore, essendo comprensiva del rimborso delle spese sostenute, dell'importo dei lavori già eseguiti e del mancato guadagno, cioè di tutto il lucro cessante e di tutto il danno emergente, abbraccia tutti quei danni che sarebbero risarcibili in caso di risoluzione per inadempimento, cosicché gli effetti del recesso unilaterale si riconducono sostanzialmente a quelli di un inadempimento, e non eccedono, quanto alla misura del danno risarcibile, quello dovuto in caso di inadempimento*"²¹ ;

Illi l-liġi tgħid ukoll li hekk kif, min jagħti x-xogħol, jgħarraf lill-appaltatur li jrid itemm il-ftehim, dak l-avviż iservi biex iħoll minnufih il-kuntratt, mingħajr il-ħtieġa ta' ebda konferma jew awtorizzazzjoni minn xi qorti²²;

Illi jidher għalhekk li, meta l-appaltant jagħzel li jtemm qabel waqtu kuntratt ta' appalt u jagħti lill-appaltatur iż-żmien ta' avviż, ma tibqax aktar il-kwestjoni ta' jekk l-appalt intemmx jew le, imma biss jekk ir-raġuni li għaliha l-appaltant sejjisx l-għażla tiegħu fuq raġuni tajba jew le biex iħoll il-kuntratt²³. B'effett ta' għażla bħal din jiddetermina jekk l-appaltatur ikollux jedd jitlob danni minħabba l-għażla tal-appaltant;

Illi fil-każ preżenti jrid jingħad li l-kumpannija mħarrka ma qanqlitx kwestjoni dwar xi xogħol ħażin min-naħa tal-

²⁰ Art. 1640(2) tal-Kap 16

²¹ Ruperto-Pescatore *Codice Civile Annotato* (7^a Ediz.), pag. 1726

²² Art. 1640(5) tal-Kap 16

²³ P.A. PS 31.1.2003 fil-kawża fl-ismijiet *Albert Sacco vs John Camilleri*

kumpannija attriċi. Mill-korrispondenza li għaddiet bejn il-partijiet, joħroġ li r-raġuni mogħtija kienet il-bidla tas-sistema ta' tindif li l-kumpannija mħarrka kienet qegħda timplimenta. Ma tressqet l-ebda prova li l-kumpannija mħarrka ma kintx kuntenta bil-livell ta' servizz li l-kumpannija attriċi kienet qegħda twettaq bis-saħħa tal-kuntratt, sa dak inhar li l-kumpannija mħarrka għazlet li tibgħat tavzaha li kienet sejra ttemmilha l-kuntratt. Kieku tassew dan kien il-każ, ma kien jagħmel l-ebda sens li l-kumpannija mħarrka nnifisha toffri lill-kumpannija attriċi – seba' xhur wara li ntemm il-kuntratt²⁴ - proposta li tqabbadha tagħmel xogħol ieħor ta' tindif ta' tvalji;

Illi għar-rigward tat-tifsira li għandha tingħata lill-klawsola dwar l-avviż, jiġi rilevat li din kienet tikkostitwixxi l-qofol tal-kwestjoni bejn il-partijiet. Il-kumpannija attriċi tishaq li l-kuntratt tal-appalt kien wieħed għal żmien fiss u determinat (għamla ta' ftehim *di fermo*), u li t-terminu ta' tliet xhur avviż kien imqiegħed biex kull waħda mill-partijiet tkun tista' tavza lill-oħra jekk kienx fi ħsiebha ggedded il-kuntratt wara li jagħlaq iż-żmien jew jekk kintx fi ħsiebha tibdel xi kundizzjoni jew rata ta' ħlas minn dak li kien fis-seħħ fil-kuntratt viġenti. Min-naħa l-oħra, għall-kumpannija mħarrka, dak l-avviż kien japplika għal kull waqt tal-kuntratt u mhux biss għall-aħħar tliet xhur tiegħu;

Illi minħabba f'dan in-nuqqas ta' qbil tnissel dibattitu dwar kif imissha tiġi mfissra dik il-klawsola fil-ftehim u dan fid-dawl tal-prinċipji tal-interpretazzjoni tal-kuntratti. Il-kumpannija mħarrka tishaq li dik il-klawsola hija ċara u ma jeħtigilha l-ebda interpretazzjoni²⁵. B'ħila targumenta, fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha²⁶, li minħabba li ntużat il-kelma "*termination*" ma tista' tingħata l-ebda tifsira oħra ħlief li l-avviż sata' japplika f'kull waqt tal-ftehim meta parti tagħzel li għib fi tmiemu l-appalt. Ittenti li biex il-klawsola tinftiehem kif trid il-kumpannija attriċi, jmessha ntużat il-kelma "*expiry*", iżjed u iżjed ladarba l-kuntratt kellu ħajja u tul ta' żmien determinat. Mill-argumenti tagħha, wieħed

²⁴ Dok "CC4", f'pag. 17 tal-process

²⁵ Art. 1002 tal-Kap 16

²⁶ Pagg. 177-8 tal-process

jieħu l-impressjoni li għaliha dak iż-żmien ta' avviż kien xi kundizzjoni riżoluttiva espressa²⁷. Hija tgħid ukoll li l-kuntratti jridu jitwettqu bil-bona fidi u ma jgħux imfissrin fuq il-bażi ta' konġetturi;

Illi min-naħa l-oħra, il-kumpannija attriċi tgħid li l-fehma tal-partijiet, aktar milli tifsira semantika tal-kliem użat fil-kuntratt, għandha tiddetermina t-tifsira tal-klawsola taħt eżami²⁸. Hija tressaq bħala bażi tal-argument tagħha x-xhieda ta' wħud minn dawk li kienu iffirmaw il-ftehim fi żminijiet differenti u ħadmu mal-kumpannija attriċi taħt dak l-arrangament. Il-kumpannija attriċi tishaq li kull tiġdid li sar tal-kuntratt kien mibni fuq dak li kien ġie miftiehem l-ewwel darba, u għalhekk ħadd aktar mill-kumpannija attriċi – li, mid-dehra, kienet l-awtriċi tal-kundizzjonijiet tal-ftehim – ma jista' jgħid b'aktar ċertezza x'riedet tfisser dik il-klawsola tal-ftehim;

Illi l-Qorti tqis li l-ligi nnifisha tagħti ħjiel ta' liema triq għandha tittieħed meta jinqala' każ bħal dan. Hemm xi prinċipji li ta' min iżommhom quddiem għajnejh. Fl-ewwel lok, meta klawsola tista' titfisser f'izjed minn mod wieħed, għandha titfisser b'mod li tagħti effett lil dak li għalih il-klawsola tirreferi, aktar milli ġġibha bla siwi²⁹. Minbarra dan, it-tifsira li trid tingħażel trid tkun waħda li taqbel mal-oġġett tal-ftehim³⁰. Fuq kollox, konvenzjoni għandha tinftiehem kontra dak li favurih tkun saret l-obbligazzjoni u favur dak li ntrabat li jwettaqha;

Illi, fil-każ preżenti, il-Qorti tifhem li kien hemm raġuni prattika ħafna li għaliha l-klawsola taħt eżami ddaħħlet fil-ftehim. Din ir-raġuni jidher li kienet maħsuba biex kull waħda mill-partijiet tagħmel il-kontijiet tagħha u tqis xi proposta li setgħet issirilha mill-parti l-oħra fl-eventwalita' ta' tiġdid tal-kuntratt. Fi kliem ieħor, hija l-fehma tal-Qorti li iż-żmien ta' avviż kien iżjed rilevanti għall-kuntratt ta' tiġdid sussegwenti (jew nuqqas tiegħu) milli għall-kuntratt li jkun fis-seħħ meta jingħata avviż tali. Kienet klawsola li tgħin lil

²⁷ Art. 1067 tal-Kap 16

²⁸ Art. 1003 tal-Kap 16

²⁹ Art. 1004 tal-Kap 16

³⁰ Art. 1005 tal-Kap 16

kull parti tqis jekk kienx għaqli għaliha li ġgedded il-ftehim u, fil-każ, b'liema kundizzjonijiet, filwaqt li l-parti l-oħra tkun taf kif sejra tnejni għal dak il-kuntratt il-ġdid (jew, fil-każ li l-kuntratt ma jkunx sejjer jiġgedded, fejn sejra tfitte xogħol ieħor);

Illi dan jingħad ukoll b'żieda mal-fatt diġa msemmi aktar qabel li l-kumpannija m'harrka kellha dejjem l-għażla (mogħtija lilha mil-liġi espressament) li ttemm l-appalt meta trid. Għalhekk, hija ma kellhiex b'żonn il-klawsola biex tista' tagħmel dan, għajr biex bis-saħħa tagħha jkun jista' jiġi determinat iż-żmien tan-“*notice*”. Min-naħa l-oħra, jekk il-kumpannija attriċi tfigher dik il-klawsola bħala raġuni fiha nfisha li l-kuntratt ma seta' qatt jintemm qabel jagħlaq it-terminu pattwit, tali tifsira wkoll ma tidhirx mistħoqqa;

Illi biex jitqies jekk il-kumpannija attriċi jistħoqqilhiex tingħata kumpens l-Qorti terġa' ttenni dak li semmiet aktar qabel u jiġifieri li l-kriterju ewlieni u determinanti għandu jkun dak li jitqies jekk il-kumpannija m'harrka kellhiex raġuni tajba jew le biex tħoll il-kuntratt. Huwa biss wara li ssir din l-indaġni li jista' jiġi stabilit liema effett maħsub mil-liġi jsegwi dik l-għażla;

Illi meta l-liġi ssemmi “raġuni valida” wieħed irid jifhem din il-frazi fid-dawl tal-imġiba tal-appaltatur waqt l-eżekuzzjoni tal-appalt. Trid tkun raġuni li tolqot direttament it-twertiq tar-rabta kuntrattwali tal-appaltatur mal-appaltant fis-sens tal-prestazzjoni (jew nuqqas tagħha) tiegħu taħt il-kuntratt tal-appalt. “Raġuni tajba”, għall-finijiet tal-artikolu 1640 tal-Kodiċi Ċivili ma tistax tinftiehem bħala “tajba għall-appaltant għax hekk jaqbillu”. Li kieku daww il-kelmiet kellihom jifissru b'dak il-mod, ikunu jgħibu fix-xejn id-dispożizzjonijiet oħrajn tal-istess artikolu dwar il-kumpens dovut lill-appaltatur;

Illi, fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti u b'żieda ma' dak li ngħad qabel dwar in-nuqqas ta' lmenti serji min-naħa tal-kumpannija m'harrka dwar il-kwalita' ta' xogħol mogħti mill-kumpannija attriċi, irid jingħad ukoll li ħarġu provi li juru li x-xogħol li kienet tagħmel il-kumpannija attriċi

ngħata lil kumpannija oħra taħt arrangament differenti. Il-kumpannija mħarrka tgħid li kellha ttemm il-ħatra tal-kumpannija attriċi minħabba li qalbet għal sistema ieħor ta' tindif li l-kumpannija attriċi ma kinitx tista' twettaq: sistema li bih tikri l-bjankerija mingħand min inaddafielha. Fil-fehma tal-Qorti, din kienet għażla kummerċjali li l-kumpannija mħarrka riedet tagħmel għall-interessi tagħha: ma tista' bl-ebda mod titqies bħala raġuni li tolqot l-imġiba tal-kumpannija attriċi taħt il-kuntratt. Hemm il-fatt ukoll li l-kumpannija mħarrka ma abbandunatx għal kollox is-sistema ta' tindif ta' parti mill-bjankerija l-oħra (tvalji) tagħha, u l-fatt li t-tindif tal-ħwejjeġ tan-nies alloġġati fil-lukanda baqa' jsir bis-sistema ta' qabel (imma xorta ma ngħatax lill-kumpannija attriċi);

Illi, fil-ġabra ta' dawn il-fatturi kollha, il-Qorti tasal biex issib li l-kumpannija mħarrka ma kellhiex raġuni tajba meta għażlet li ttemm l-appalt li kien ingħata lill-kumpannija attriċi;

Illi l-kumpens li jkun dovut lill-appaltatur meta l-appaltant itemm bla raġuni tajba l-appalt jikkonsisti fil-ħlas tal-ispejjeż u l-prezz tax-xogħol li l-appaltatur ikun laħaq lesta qabel twaqqaf, flimkien ma' somma li titqies mill-Qorti. Din is-somma ma tkunx akbar mill-qligħ li l-appaltatur sata' għamel kieku tħalla jtemm ix-xogħol. Ta' min jgħid li l-liġi tuża l-kelma "qligħ" u mhux "dħul". Konsiderazzjoni oħra hija li s-somma meqjusa ma tistax taqbeż il-qligħ li sata' sar: fi kliem ieħor, dik is-somma mhux bilfors li tkun daqs dak il-qligħ. Dan iseħħ għaliex f'kull każ jista' jkun hemm ċirkostanzi partikolari li jwasslu għal tnaqqis tas-somma. Dan juri wkoll li, fil-qies tas-somma taħt din id-dispożizzjoni tal-liġi, jidhrol element qawwi ta' diskrezzjoni f'idejn il-Qorti;

Illi fil-każ preżenti ma jidhirx li l-kumpannija attriċi għad fadlilha pendenzi dwar xogħol magħmul mhux imħallas jew spejjeż mhux rifiżi. Il-pretensjonijiet li fadlilha fil-konfront tal-kumpannija mħarrka huma d-danni pretiżi u s-somma li għandha tiġi meqjusa minħabba t-temm tal-appalt;

Illi, kif sewwa tirrileva l-kumpannija m'harrka fis-sottomissjonijiet tagħha, jekk hemm żmien li l-Qorti trid tqis biex twettaq tali eżerċizzju, dan iż-żmien għandu jibda jgħodd minn dak inhar li għalaq iż-żmien tal-avviż sa dak inhar li kien jintemm il-kuntratt mitmum qabel waqtu. Dan ifisser żmien ta' sbatax-il (17) xahar. Il-provi li tressqu mill-kumpannija attriċi f'dan ir-rigward³¹ bħala xhieda tald-danni li ġarrbet ma jistgħux jitqiesu bħala konvinċenti għall-añhar, billi la huma awtentikati u lanqas sostnuti b'dokumentazzjoni aktar pertinenti u billi jista' jidher xi ftit kontradittorju meta jsejjaħ bħala "actual amounts" ċifri li jirreferu għal żmien meta l-kuntratt kien diġa' ntemm. Minbarra dan, l-istess kumpannija attriċi żammet milli jitħalla li l-kumpannija m'harrka tressaq pprovi dokumentali fi stadju tard tal-kawża li sata' tefa' dawl li jgħin lill-istess kumpannija attriċi. Fuq kollox, hemm żewġ konsiderazzjonijiet oħrajn li l-Qorti trid issemmi. L-ewwel waħda hija li l-kumpannija attriċi ma wrietx li l-kuntratt li kellha mal-kumpannija m'harrka kien ix-xogħol waħdieni tagħha. Fin-nuqqas ta' prova kuntrarja, wieħed jistenna li l-kumpannija attriċi kellha kuntratti oħrajn ma' terzi u li kienet qegħda teżegwihom bi qligħ. Fit-tieni lok, wieħed mill-prinċipji ewlenin fil-qasam tal-likwidazzjoni tad-danni huwa li d-danneġġat għandu jfittex li jnaqqas l-ħsara mgarrba b'kull mod possibbli;

Illi għall-Qorti, dak li ressqet il-kumpannija attriċi ma jistgħux jitqiesu bħala provi attendibbli li fuqhom tista' tingħata deċiżjoni utli. L-ebda prova oħra ma tressqet biex tissostanzja t-telf attwali tal-kumpannija attriċi, u kull kunsiderazzjoni oħra sejra titqies taħt il-kap imsemmi fl-artikolu 1640;

Illi għalhekk, il-Qorti m'hijjex sejra tilqa' l-ewwel żewġ talbiet attriċi;

Illi l-prospett imressaq mill-kumpannija attriċi jitkellem ukoll dwar "rendikont tat-*turnover*", li l-Qorti diġa' qalet li m'huwix il-kejl li jitkellem dwaru l-artikolu 1640(2) li jirreferi għall-qligħ. Fl-istess prospett il-kumpannija attriċi

³¹ Dok "A", f'pagg. 95-7 tal-process

tindika rara ta' qligħ tal-ħamsa u għoxrin fil-mija (25%) tax-xogħol fatturat. Din il-pretensjoni ma ġietx sostnuta b'dokumentazzjoni indipendenti, imma lanqas sar xi tentativ mill-kumpannija mħarrka biex tmeriha, u, għall-Qorti, tidher li hija rata li wieħed jista' jaċċetta;

Illi dan kollu jwassal lill-Qorti biex tqis *arbitrio boni viri* s-somma xierqa li għandha tirċievi l-kumpannija attriċi. Wara li qieset iċ-ċirkostanzi kollha tal-każ, safejn dawn jidhru mill-provi, il-Qorti qegħda tillikwida l-imsemmija somma fl-ammont ta' għaxart elef u ħames mitt lira Maltija (Lm 10,500);

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi l-kawża billi:

Filwaqt li **tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-kumpannija mħarrka** bħala mhux mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt;

Tiċħad l-ewwel u t-tieni talbiet attriċi billi ma jirriżultawx pruvati kif imiss;

Tilqa' t-tielet talba attriċi billi, filwaqt li tiddikjara li l-kumpannija mħarrka ma kellhiex raġuni tajba biex ittemm l-appalt mogħti minnha lill-kumpannija attriċi, tillikwida bħala somma xierqa dovuta lill-kumpannija attriċi f'dan ir-rigward l-ammont ta' għaxart elef u ħames mitt lira Maltija (Lm 10,500);

Tilqa' r-raba' talba attriċi u tikkundanna lill-kumpannija mħarrka biex tħallas lill-kumpannija attriċi s-somma ta' Lm 10,500 hekk likwidata, flimkien mal-imgħax legali fuq l-imsemmija somma b'effett millum sal-jum tal-ħlas effettiv; u

Bl-ispejjeż tal-kawża jithallsu għal kwart ($\frac{1}{4}$) minnhom mill-kumpannija attriċi u tliet kwarti ($\frac{3}{4}$) mill-kumpannija mħarrka.

Moqrija

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----